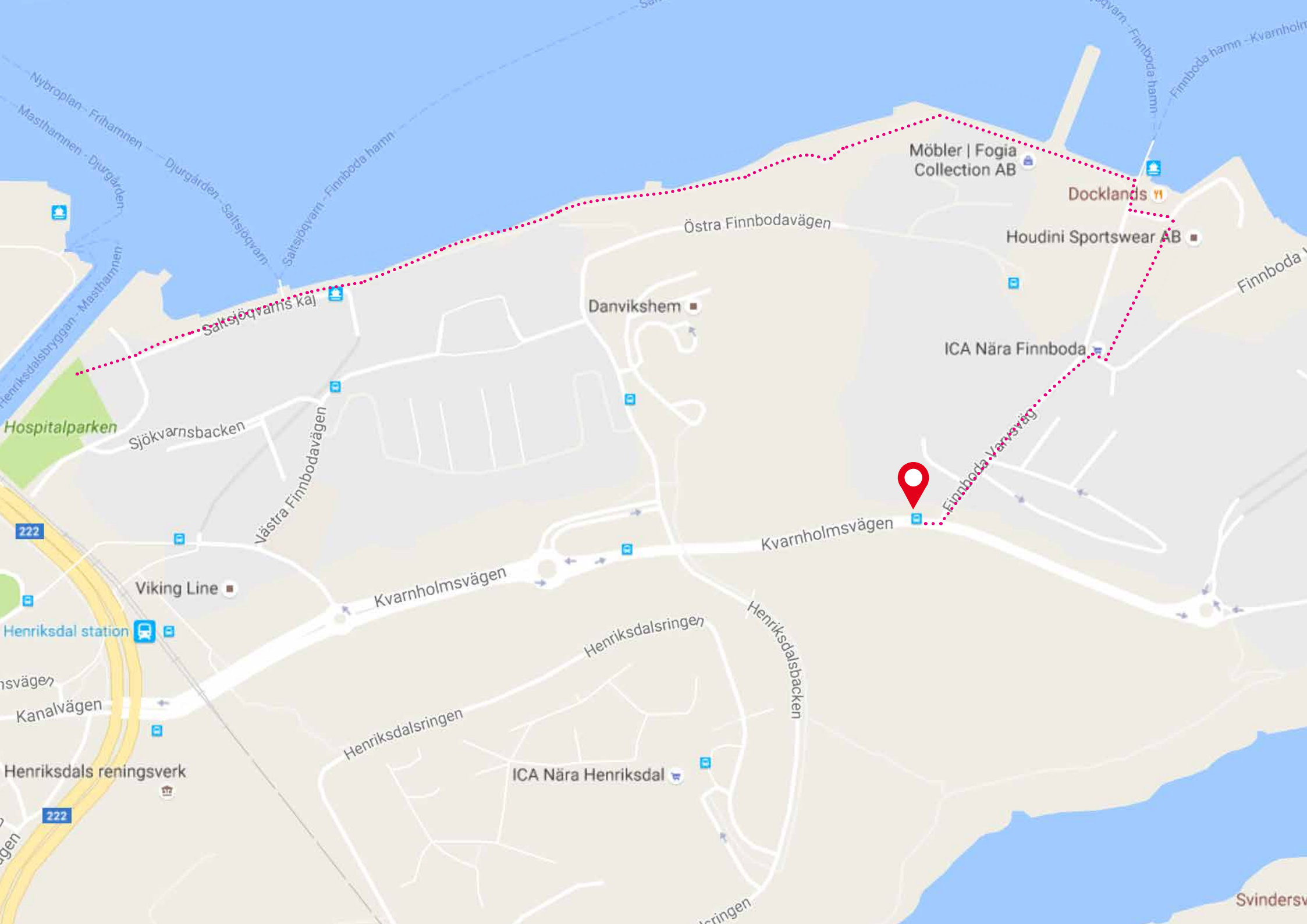

HISTORISK VANDRING FRÅN FINNBODA TILL DANVIKEN

*Stapelavloppningar, nagelapor
och fattigvård*

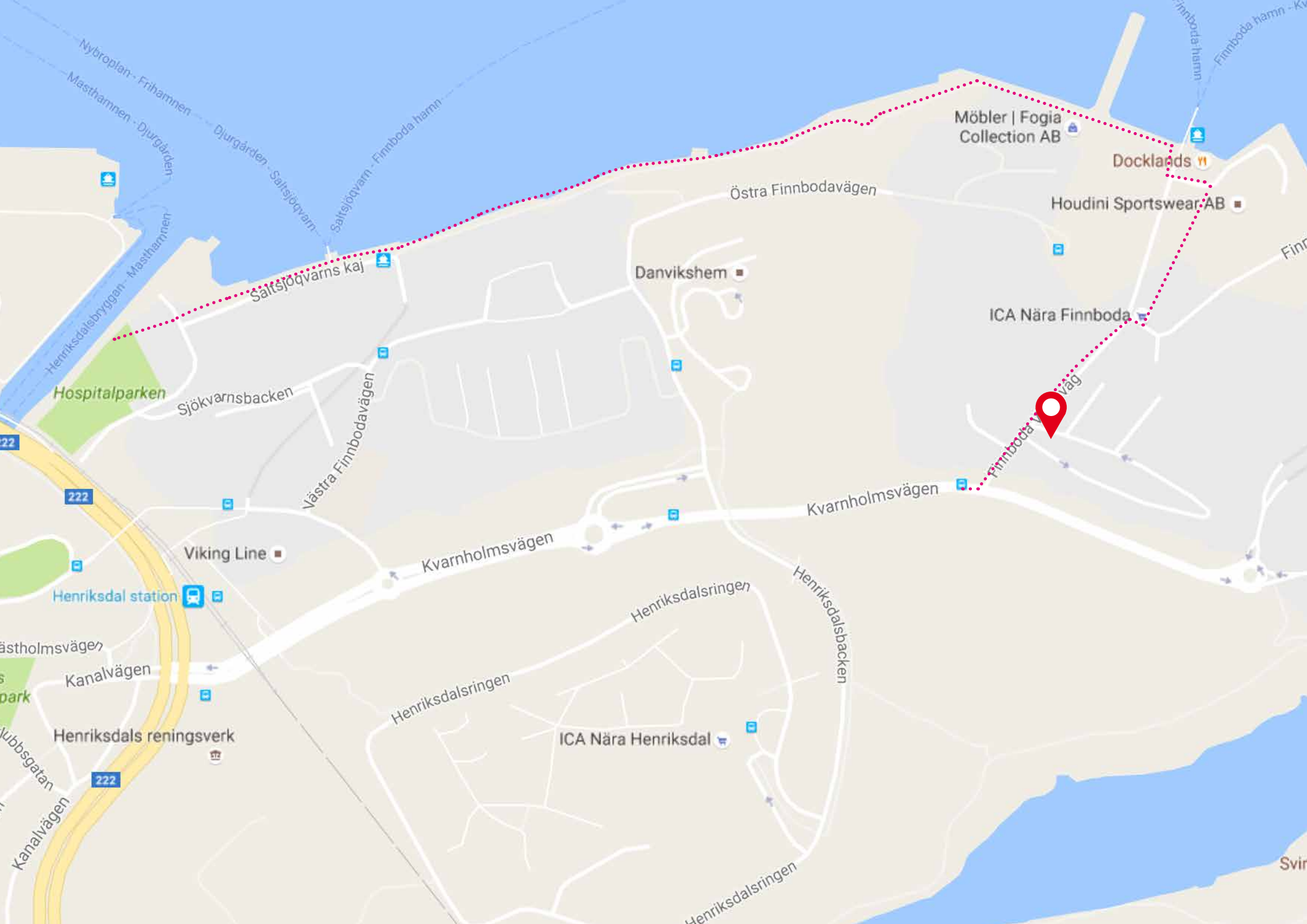
Gruppen samlas vid busshållplats Finnboda.

STOPPSTÄLLE 1 DANVIKENS ÖDEKYRKOGRÅRD

Kyrkogården anlades 1834 av Danvikens hospital i samband med den koleraepidemi som härjade. Här begravdes hospitalets döda samt de som bodde på Sicklaön och på östra Södermalm. Begravningsplatsen ersatte en äldre kyrkogård från 1500-talet som låg på södermalmssidan av Danvikstull. Kyrkogården användes för begravningar fram till mitten av 1950-talet.

Danvikens begravningsplats mellan Kvarnholmsvägen och Danvikshem. Den gamla kolera- och fattigkyrkogården, som tillhörde Danviks hospital, anlades 1834 då koleran grasserade. År 1956 skedde den sista begravningen på den gamla kyrkogården.

Möbler | Fogia
Collection AB

Docklands

Houdini Sportswear AB

ICA Nära Finnboda

Danvikshem

Hospitalparken

Sjökvärnsbacken

Viking Line

Henriksdal station

Kanalvägen

Henrikdals reningsverk

ICA Nära Henriksdal

Östra Finnbodavägen

Västra Finnbodavägen

Kvarnholmsvägen

Henrikdalsringen

Henrikdalsbacken

Finnboda vägen

222

222

22

STOPPSTÄLLE 2 FINNBODA PARK

LANDSKAPET

För 4 000 år sedan var området helt täckt av havsvatten omgivet av öar. Landhöjningen förändrade landskapet, mer och mer land blev fast mark. Dalgången vid vattnet gav förutsättningar för industriell verksamhet och på 1900-talet sprängdes berg bort för att utöka området och fylla ut kajerna.

På platsen där Aline Magnussons skulpturgrupp står låg åkrar som brukades och där djuren betade. En del av området användes i mitten av 1900-talet som fotbollsplan, som på vintrarna spolades till isbana för Nacka sportklubb.

BECKBRUKET

Redan under medeltiden lär Finnboda ha använts som hamn för finnskutor, båtar från Finland och Åland. På 1640-talet grundades ett beckbruk på platsen av holländaren Johan van Swindern. Beck användes inom skeppsbyggeri för att bland annat täta och skydda båtskrov av trä och framställdes genom att gran- och furutjära kokades till en seg och tjock massa. En eldfarlig och illaluktande verksamhet varför beckbruken ofta låg i stadens ytterkanter.

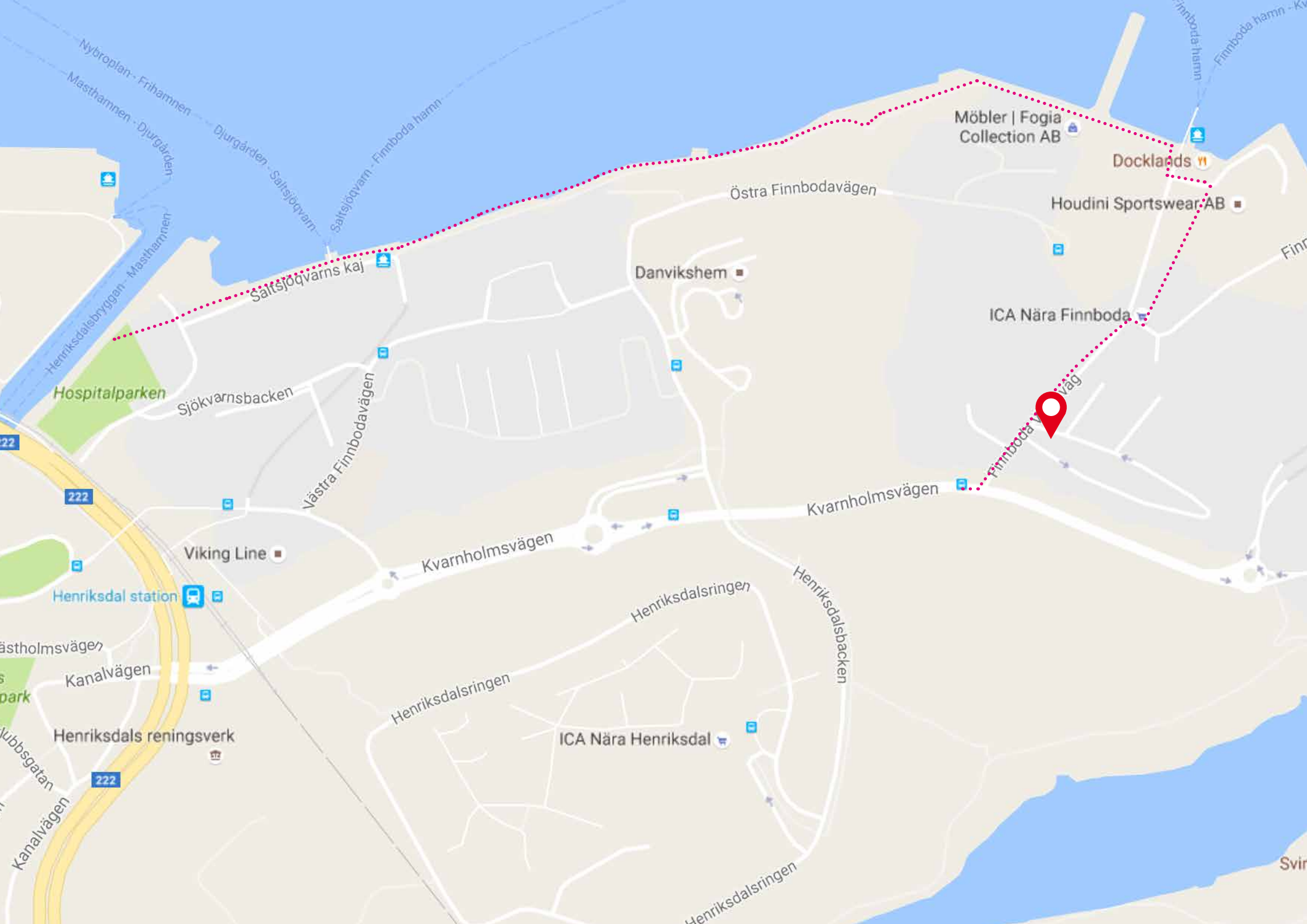
Nyårsafton 1873 såldes beckbruket till Bergsunds Mekaniska Verkstad för 125 000 riksdaler. Bergsunds varvs- och verkstadsindustri låg vid Mälaren på västra Södermalm och fartygen som byggdes där hade blivit för stora för att kunna passera Stockholms sluss varför man behövde anlägga en slip- och reparationsverkstad på saltsjösidan. Den fick namnet Finnboda slip.

Den ena av båtarna – "Annie Therese" – på Finnboda slip. Fartygsslipen som stod klar 1878 var den första etappen av bygget. Efter slipen byggdes en stapelbädd och en verkstadsbyggnad.

VARVETS UTVECKLING

Under 1880-talet expanderade Finnboda slip mycket kraftigt. Bland annat byggdes pansarbåtar och kryssare för ryska såväl som svenska marinen. Det första fartyget var tankfartyget "Talmud" som levererades 1882 till Ludvig Nobels (bror till Alfred Nobel) oljeimperium i S:t Petersburg i Ryssland.

Möbler | Fogia
Collection AB

Docklands

Houdini Sportswear AB

ICA Nära Finnboda

Danvikshem

Hospitalparken

Sjökvarnsbacken

Viking Line

Henriksdal station

Kanalvägen

Henriksdals reningsverk

ICA Nära Henriksdal

Östra Finnbodavägen

Västra Finnbodavägen

Kvarnholmsvägen

Henriksdalsringen

Henriksdalsbacken

Finnboda vägen

Kvarnholmsvägen

Henriksdalsringen

Henriksdalsringen

Nybroplan - Frihamnen
Masthamnen - Djurgården

Djurgården - Saltsjöqvarn
Saltsjöqvarn - Finnboda hamn

Finnboda hamn - Kvarnholmsvägen
Finnboda hamn - Kvarnholmsvägen

222

222

222

Åren 1882-1907 byggdes på Finnboda Varv bl.a. fem pansarbåtar för Kungl. Flottan. Sjösättningar av dessa var populära och stora publikevenemang. Bilden visar den dramatiska sjösättningen av pansarbåten "Thule" år 1893 då isen brast och många åskådare hamnade i vattnet.

Stapelavlöpningarna (sjösättningarna) var populära och stora publikevenemang delvis beroende på att kung Oscar II – som var mycket intresserad av sjöliv och flottan – ofta var med.

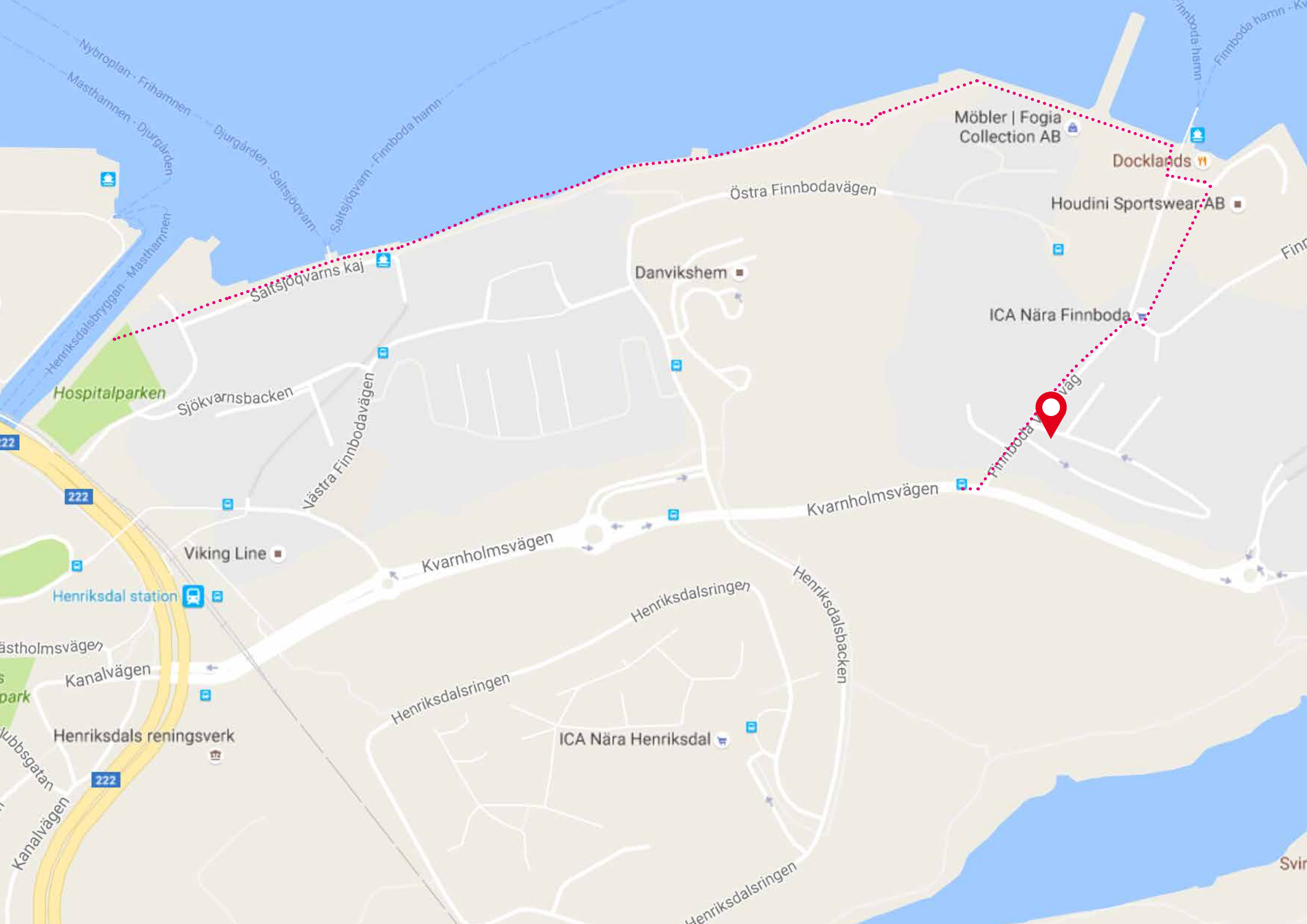
År 1881 fick Finnboda sin första föreståndare; överingenjör Kurt von Schmalensee. Han var bohuslänning som utbildat sig vid Chalmers i Göteborg. Arbetet som chef för Finnboda Varv skötte von Schmalensee framgångsrikt i hela 35 års tid. Han var även aktiv i det kommunala livet i Nacka där han satt med i kommunalnämnden samt kyrko- och skolrådet under många år.

Anställda vid Finnboda Varv år 1895. Längst till höger bland de stående i nedersta raden ses Englund, förman för maskinverkstaden, och till vänster om honom E. Wenander, förman för plåtslageriverkstaden.

En grupp arbetare vid varvets plåtslageriavdelning år 1895. Arbetarna representerades av nitare, mothållare och i raden längst ned, nagelvärmare. I mitten – mannen med plommonstop – sitter föreståndaren E. Wenander.

Möbler | Fogia
Collection AB

Docklands

Houdini Sportswear AB

ICA Nära Finnboda

Danvikshem

Hospitalparken

Sjökvarnsbacken

Viking Line

Henriksdal station

Kanalvägen

Henriksdals reningsverk

ICA Nära Henriksdal

Östra Finnbodavägen

Västra Finnbodavägen

Kvarnholmsvägen

Henriksdalsringen

Henriksdalsbacken

Finnboda vägen

222

222

22

ARBETET PÅ VARVET

Antalet arbetare på varvet ökade kraftigt i slutet av 1800-talet, från 29 anställda år 1878 till 280 år 1882, en arbetsstyrka som mot decenniets slut ytterligare hade vuxit till 700.

Behovet av en så stor arbetsstyrka på varvet berodde på att nästan allt arbete utfördes för hand. Kranar och andra transportverktyg saknades: det krävdes många starka armar för att hantera de tunga plåtarna för kapning, krökning, borrar, inpassning och nitning. Fartygsplåtarna nitades fast vid spanten (fartygets ”revben”) och formade fartygets skrov.

En ”nagelapa”, en pojke på 10-12 år, försåg nitarna med nitnaglar (metalldel som fästes i ett förborrat hål). Ett tufft jobb då det kunde gå åt 1-2 miljoner nitar för att foga samman ett enda större fartyg!

För att förbättra arbetsförhållandena vid stapelbädden och slipen installerades i december 1883 en elektrisk belysningsanläggning, något som gav bättre ljusförhållanden under den mörka årstiden.

I mitten av 1910-talet valde Finnbodas ledning att etablera kontakt med ett annat nackaföretag, AB Diesels Motorer, idag Atlas Copco, för leverans av fartygsmotorer till bland annat tankmotorfartyg för bröderna Nobel.

ARBETSFÖRHÅLLANDEN

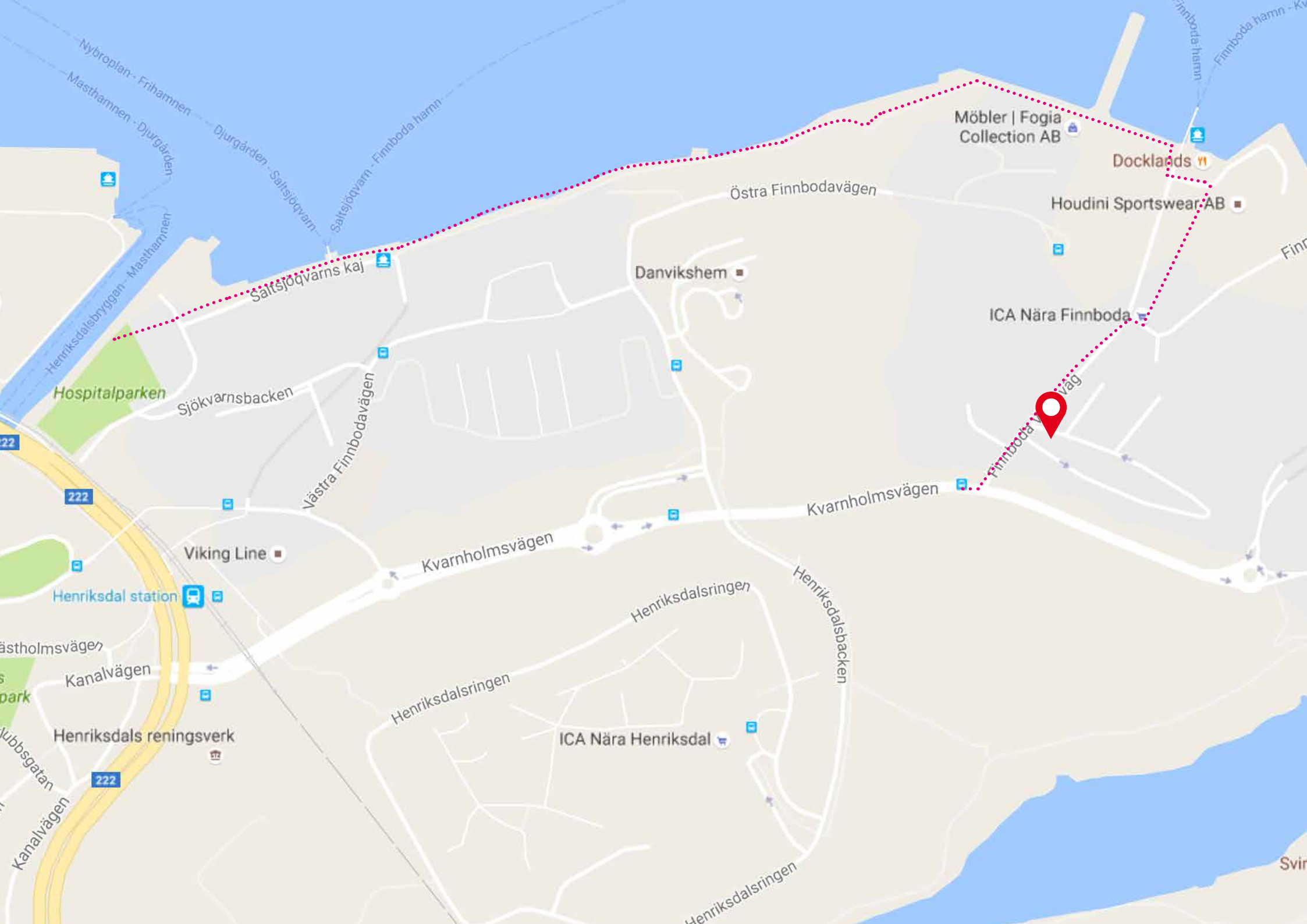
Arbetstiden var vardagar kl. 7-18 med en timmes middagsrast. De arbetare som inte bodde på platsen kunde få mat på Finnboda Vårdshus, som låg uppe på Finnbodaberget. Vårdshuset fanns kvar till år 1931 då det brann ner.

Många av varvsarbetarna bodde på Södermalm i Stockholm och for till jobbet med en ångslupslinje, som varvet hade startat år 1879. Det vanligaste sättet var ändå att gå den smala och krokiga landsvägen förbi Danviken och Henriksborg med risk för att pengarna gick åt på någon av krogarna längs vägen.

Andra bodde i de arbetar- och tjänstemannabostäder som bolaget lät uppföra uppe på Finnbodaberget, invid Danvikshem under perioden 1882-1918. Bebyggelsen bestod dels av en- och flerfamiljshus byggda i trä, dels av hyreskaserner i två våningar. Nästan alla hus revs på 1970-talet. Kvar från beckbrukstiden är chefsbostaden byggd på 1830-talet. Huset, i empirestil med brutet tak, blev senare transformatorstation.

Varvsledningen år 1895. I den nedersta raden – i mitten – sitter direktör Kurt von Schmalensee.

Möbler | Fogia
Collection AB

Docklands

Houdini Sportswear AB

ICA Nära Finnboda

Danvikshem

Hospitalparken

Sjökvarnsbacken

Viking Line

Henriksdal station

Kanalvägen

Henriksdals reningsverk

ICA Nära Henriksdal

Östra Finnbodavägen

Västra Finnbodavägen

Kvarnholmsvägen

Henriksdalsringen

Henriksdalsbacken

Finnboda vägen

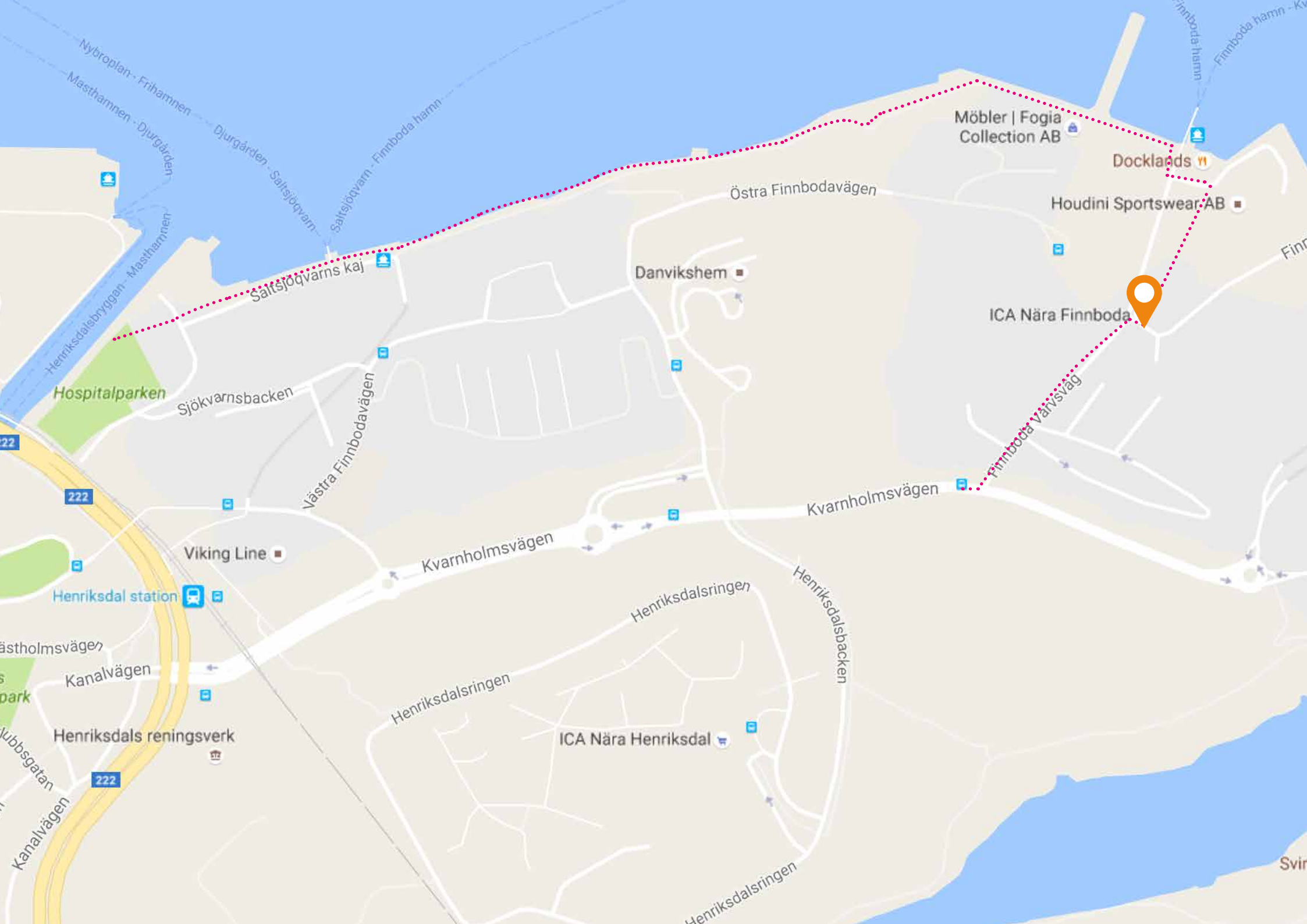
222

222

22

- Bostadsbebyggelse på Finnbodaberget där många av varvsarbetarna bodde.

Nybroplan - Frihamnen
Masthamnen - Djurgården
Djurgården - Saltsjöqvarn
Saltsjöqvarn - Finnbodahamn

Möbler | Fogia
Collection AB

Docklands

Houdini Sportswear AB

Östra Finnbodavägen

Danvikshem

ICA Nära Finnboda

Hospitalparken

Sjökvärnsbacken

Västra Finnbodavägen

Kvarnholmsvägen

Viking Line

Henriksdal station

Henrikdalsringen

Henrikdalsbacken

Kanalvägen

Henriksdals reningsverk

ICA Nära Henriksdal

Henrikdalsringen

Henrikdalsringen

Svir

STOPPSTÄLLE 3 FINNBODA TORG (UTANFÖR ICA)

NYA ÄGARE

År 1916 köptes Finnboda Slip av Stockholms Rederi AB Svea och ombildades till AB Finnboda Varf. Rederiet hade stora utbyggnadsplaner, men redan i början av 1920-talet blev det sämre tider. Först efter löneminskningar och nedskärning av arbetsstyrkan återupptogs arbeten.

Nedanför Finnbodaberget uppfördes på 1920-talet ytterligare en stapelbädd, Frejabädden. Med två stapelbäddar, Fylgiabädden nedanför Finnberget och Frejabädden, ökade varvets kapacitet rejält.

UPPSVING OCH MODERNISERING

I mitten av 1930-talet, när världsdepressionen klingat av, skedde ett uppsving för Finnboda. År 1936 beslutades om en upprustning och modernisering av varvet samt om nybyggnadsverksamhet i stor skala. Under den intensivaste perioden med två nybyggen ökade antalet anställda till mer än 550 man – det största antalet sedan pansarbåtstiden.

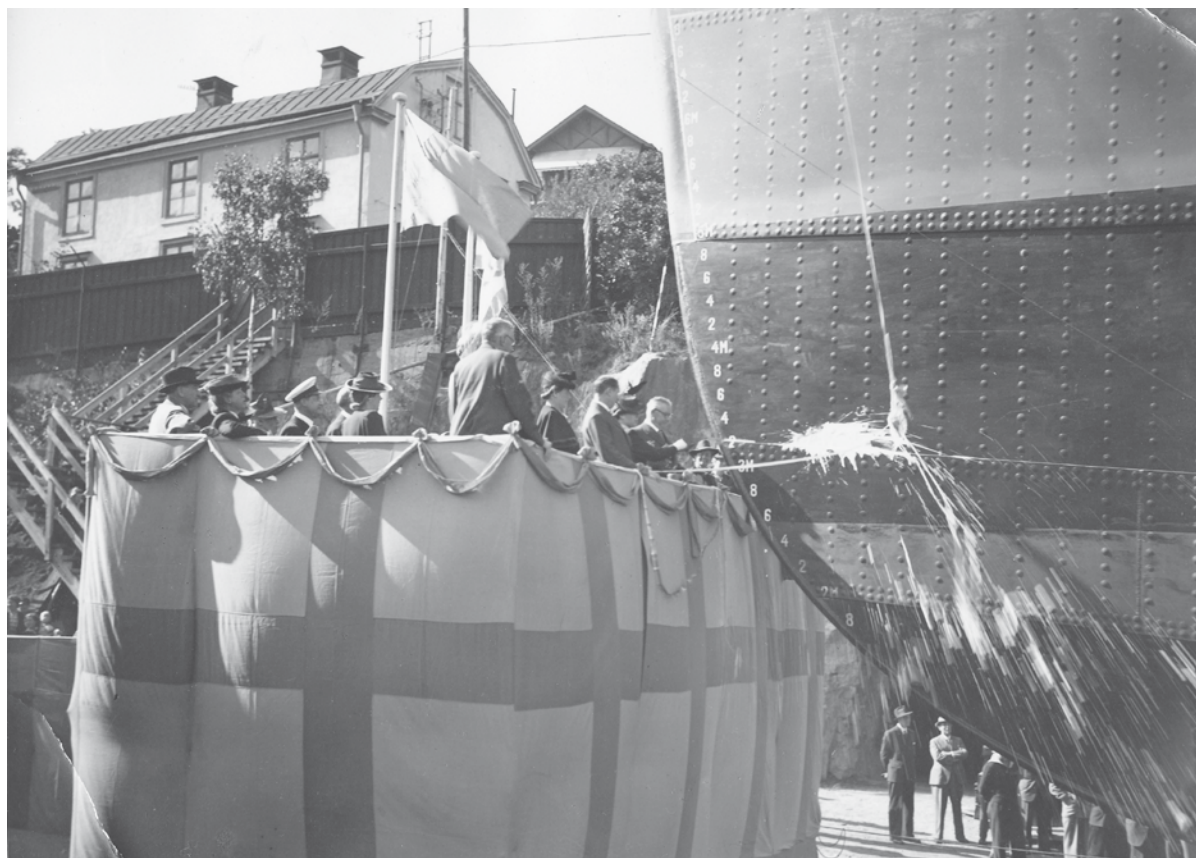
Under hela andra världskriget fortsatte moderniseringen av varvet. Stapelbäddarna utvidgades och förstärktes så att fartyg om 6 000 respektive 8 000 ton kunde byggas.

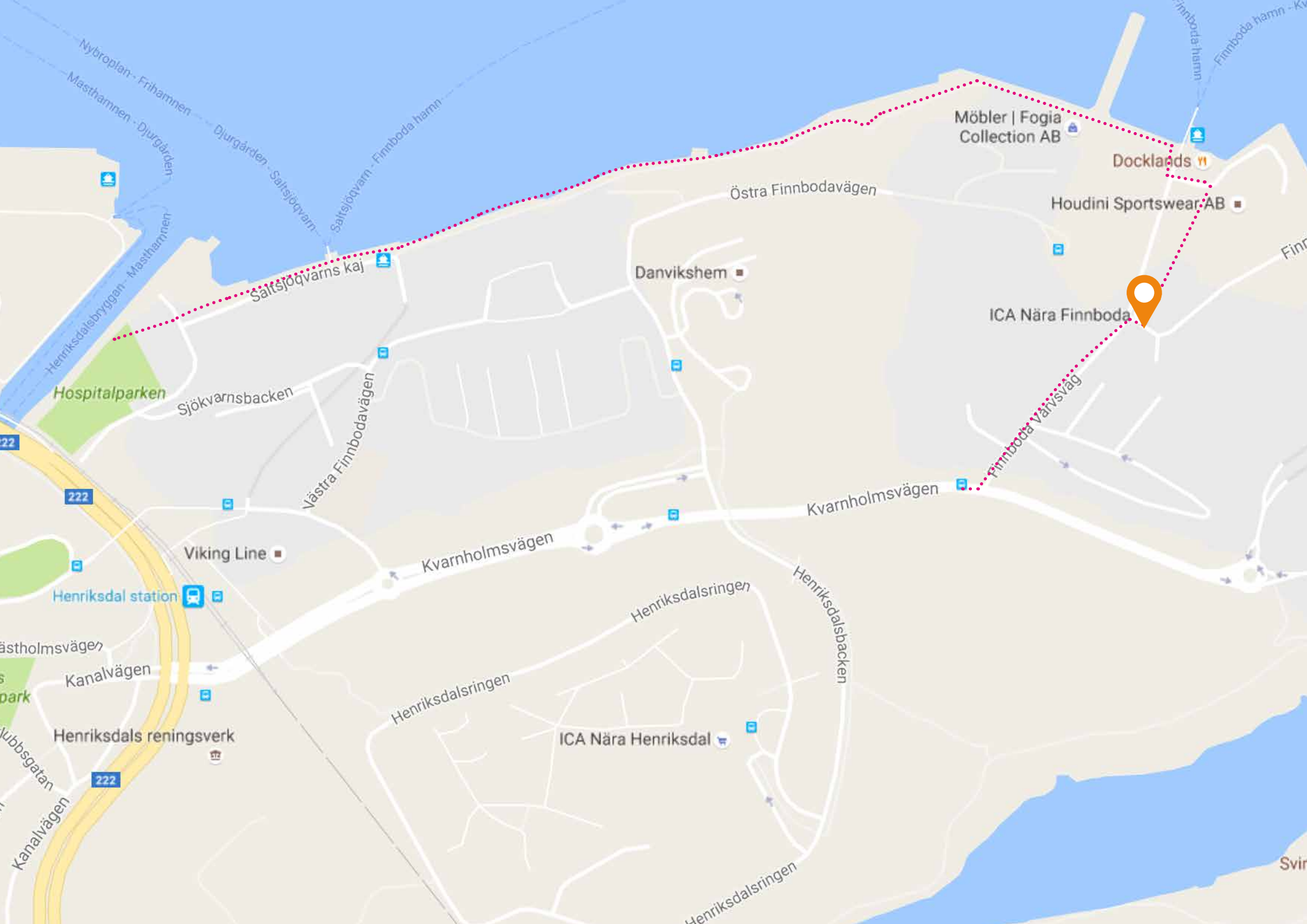
År 1942 uppfördes marketenteriet ”Markan”, tegelbyggnaden som idag hyser kontors- och skollokalerna, och de anställda fick de sedan länge önskade omklädningsrummen, tvätt- och duschrum samt tre matsalar; en för arbetarna, en för högre samt en för lägre tjänstemän.

Verkstadsbyggnaden, svetshallen och spantverkstad stod klara år 1944.

Till sjösättningarna byggdes ett högt podium varifrån dopet ägde rum. Bilden visar dopet av M/S Fredrika 1942. Gudmor önskade fartyget lycka och välgång, och svingade sedan champagneflaskan mot fartygets sida. Namnet på fartyget, som varit dolt, blev då synligt varefter fartyget gled ner i vattnet. I bakgrunden ses Finnbodas äldsta byggnad, chefsbostaden, från år 1830.

En spännande incident inträffade år 1960 när M/S Willowpool sjösatte sig själv några timmar före sjösättningen. Fartyget gled så mjukt ner i vattnet att de som arbetade i maskinrummet inte märkte något. Hon drev sedan in mot en närliggande kaj varifrån dopet sedan skedde.

Nybroplan - Frihamnen
Masthamnen - Djurgården
Djurgården - Saltsjöqvarn
Saltsjöqvarn - Finnboða hamn

Möbler | Fogia
Collection AB

Docklands

Houdini Sportswear AB

Östra Finnbodavägen

Darvikshem

ICA Nära Finnboða

Saltsjöqvarns kaj

Hospitalparken

Sjöqvarnsbacken

Västra Finnbodavägen

Kvarnholmsvägen

Viking Line

Henriksdal station

Henriksdalsringen

Henriksdalsbacken

Kanalvägen

Henriksdalsringen

ICA Nära Henriksdal

Henriksdals reningsverk

222

Kanalvägen

Henriksdalsringen

Svir

HUR BYGGDES FARTYGEN?

Ännu i början av 1950-talet byggde Finnboda varv sina fartyg på det gamla sättet: plåt för plåt nitades fast vid spanten ute på stapelbädden och successivt formades fartygets skrov. Under 1950-talet ändrades detta och man övergick helt till svetsfogning.

Nästa steg var att bygga samman fartygen av stora sektioner som tillverkats inomhus i svetshallar. Under 1950-talets sista år genomfördes en ny moderniseringsetapp som gjorde det möjligt att bygga fartyg upp till 13 000 ton.

M/S Fredrika till kaj efter sjösättningen år 1942.

FOTO I PRIVAT ÄGO.

NYA TIDER

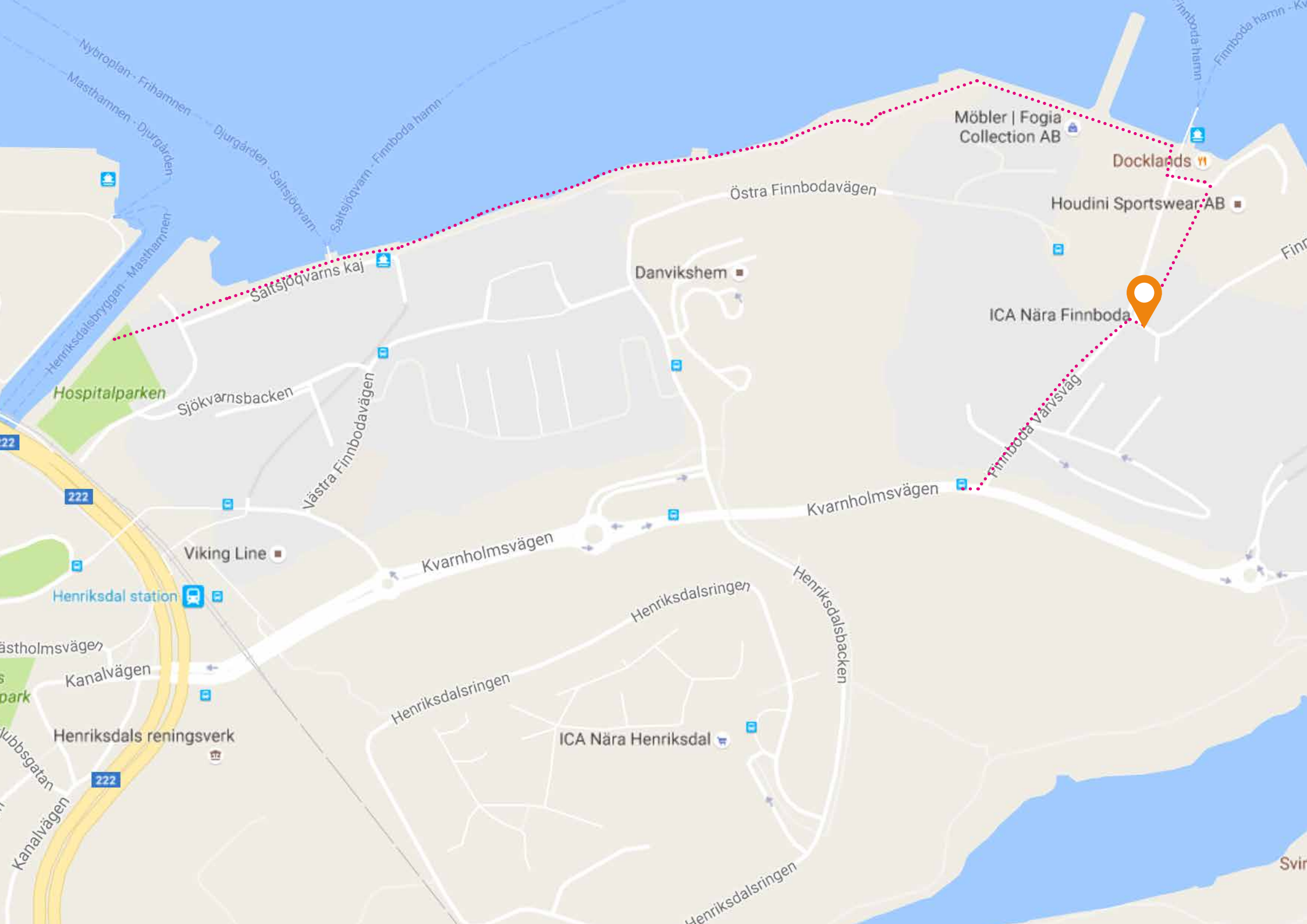
Under 1960-talet tog Finnboda upp tillverkningen av stålbroar och liknande konstruktioner i sitt program. Bland annat tillverkades sektioner till nya Lidingöbron som invigdes 1971.

Huvudparten av Finnbodas nybyggen under 1960-talet var en serie om åtta fartyg främst avsedda för transport av papper, pappersmassa och styckegods.

Ingången till varvet år 1948.

AFA-FOTO. CENTRUM FÖR NÄRINGSLIVSHISTORIA.

Möbler | Fogia
Collection AB

Docklands

Houdini Sportswear AB

ICA Nära Finnboða

Danvikshem

Hospitalparken

Sjökvarnsbacken

Viking Line

Henriksdal station

Kanalvägen

Henriksdals reningsverk

ICA Nära Henriksdal

Östra Finnbodavägen

Västra Finnbodavägen

Kvarnholmsvägen

Henriksdalsringen

Henriksdalsbacken

Henriksdalsringen

Henriksdalsringen

22

222

222

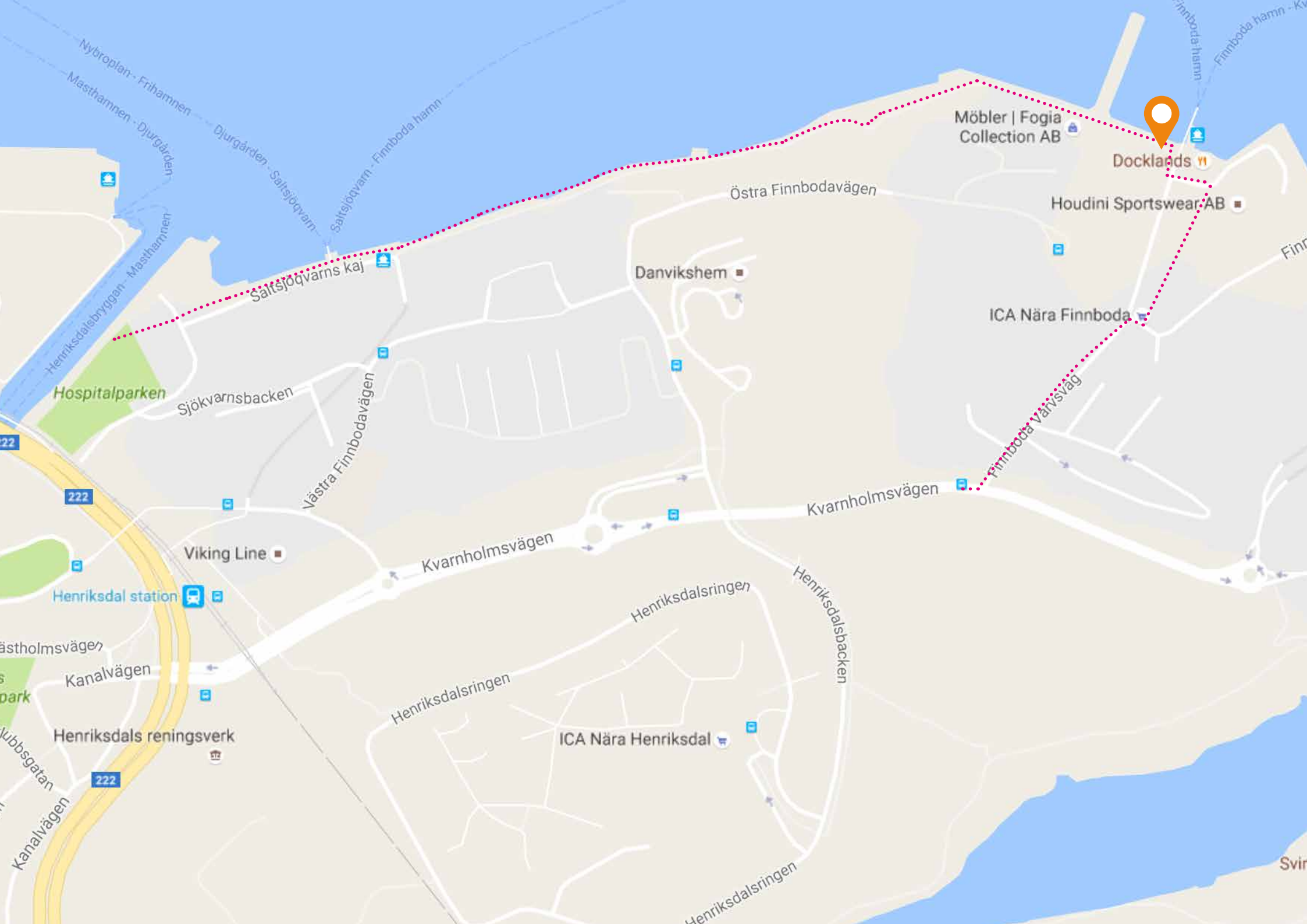
Svir

Interiör från svets-
hallen år 1948.

Arbetarnas matsal år 1949. Ända in på 1970-talet fanns fyra matsalar: arbetarnas, tjänstemännens, de högre tjänstemännens samt direktionens.

Möbler | Fogia
Collection AB

Docklands

Houdini Sportswear AB

ICA Nära Finnboda

Danvikshem

Hospitalparken

Sjökvärnsbacken

Viking Line

Henriksdal station

Henriksdals reningsverk

ICA Nära Henriksdal

Östra Finnbodavägen

Västra Finnbodavägen

Kvarnholmsvägen

Henrikdalsringen

Henrikdalsbacken

Kvarnholmsvägen

Finnboda värvsväg

Kanalvägen

222

Henrikdalsringen

Henrikdalsringen

Svirl

STOPPSTÄLLE 4 PÅ KAJEN (VID FÖRE DETTA MASKINVERKSTADEN)

MASKINVERKSTADEN

I slutet av 1920-talet byggdes maskinverkstaden, idag möbelbutik, för att kunna försä fartygen med egna ångmaskiner. Det första nybygget som fick en Finnbotatillverkad ångmaskin var Götakanalångaren "Diana" som levererades 1931 och som fortfarande går i trafik på Göta Kanal. Hon är sedan 2009 kulturminnesmärkt (K-märkt), vilket innebär att hon av Statens maritima museer anses som kulturhistoriskt värdefull.

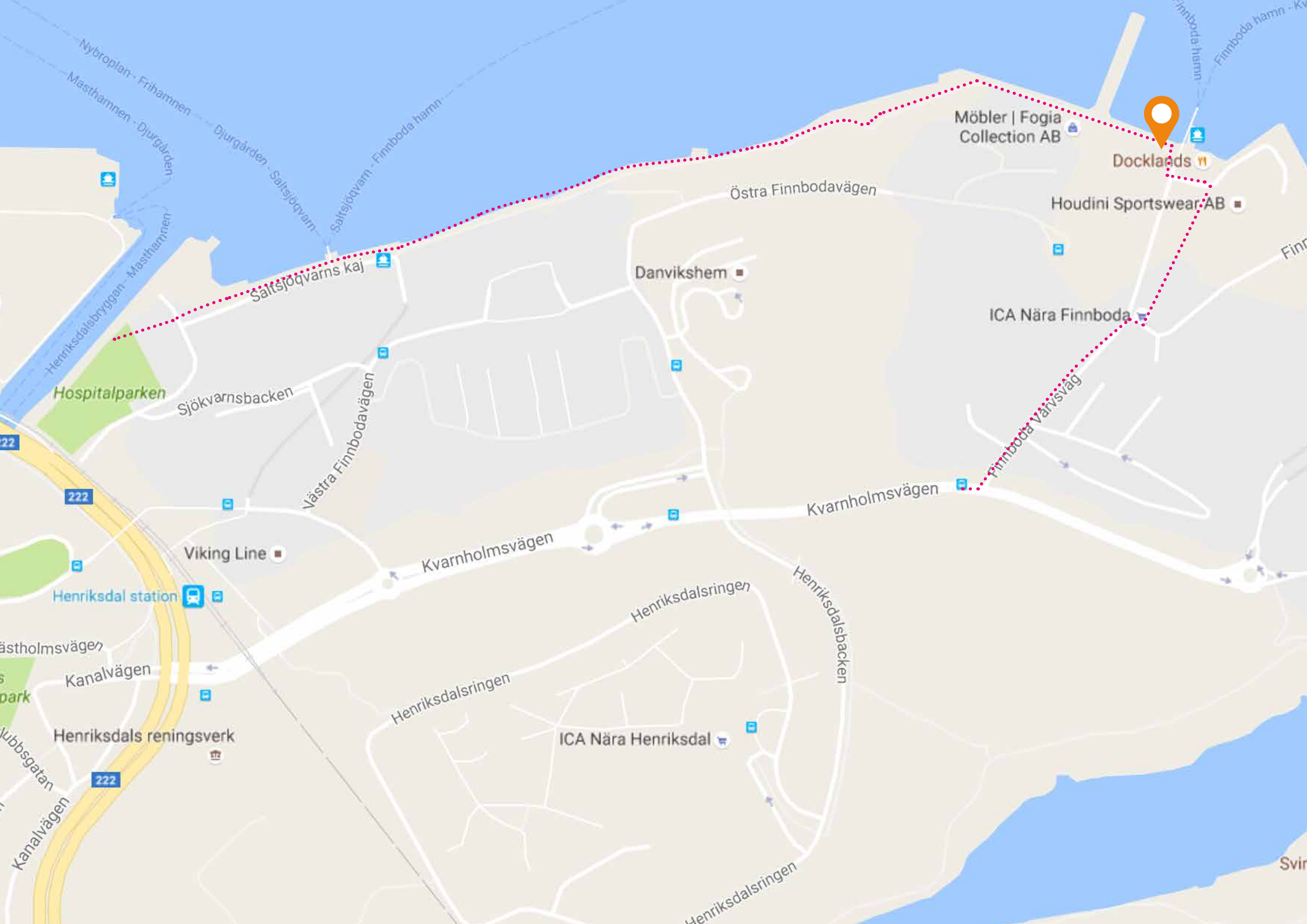
I den gula byggnaden på kajen från år 1945 låg snickeri- och timmermansavdelningarna. De rustades upp och inreddes till ett nytt kontorshus i början av 1970-talet. Idag finns här lägenheter.

FINNBERGET

Vid 1940-talets slut byggdes personalbostäder för varvsanställda på Finnberget. Arkitekter var bröderna Erik och Tore Ahlsén. För att skydda bebyggelsen från nordliga vindar valdes en planlösning med tre U-formade byggnader med öppning mot söder med två något högre hus framför, sammanlagt 177 lägenheter. År 1969 köptes personalbostäderna på Finnberget av Kooperativa Förbundet (KF)

Sjösättningen av Faros den 14 juni 1952 – fartyget glider nerför Fylgiabädden. Beställare var Rederi AB Saturnus, ett rederi som bildats 1939 mellan Kooperativa Superfosfats Fabriks AB och Stockholms Rederi AB Svea. Kooperativa Superfosfats Fabriks AB grundades år 1871 och den första fabriken uppfördes i Gäddviken i Nacka.

Docklands

Möbler | Fogia Collection AB

Houdini Sportswear AB

ICA Nära Finnboda

Östra Finnbodavägen

Danvikshem

Hospitalparken

Sjökvarnsbacken

Västra Finnbodavägen

Kvarnholmsvägen

Finnbodavägen

Viking Line

Henriksdal station

Kvarnholmsvägen

Henriksdalsringen

Henriksdalsbacken

Kanalvägen

Henriksdalsringen

ICA Nära Henriksdal

Henriksdals reningsverk

222

Kanalvägen

Henriksdalsringen

Svir

NYA TIDER

År 1970 sålde Sveabolaget Finnboda till Salénrederierna. Salén började en modernisering av Finnboda; en ombyggnad av maskin- och plåtverkstäderna och en svetshall byggdes vid Finnbergstunnelns mynning mot Kvarnholmen.

Finnboda återinvigdes 1972, men redan året efter hamnade varvet i en ekonomisk kris. Fem år senare – 1977 – övertogs Finnboda av det statliga bolaget Svenska varv för att bli dotterbolag till Götaverken under namnet Götaverken Finnboda AB.

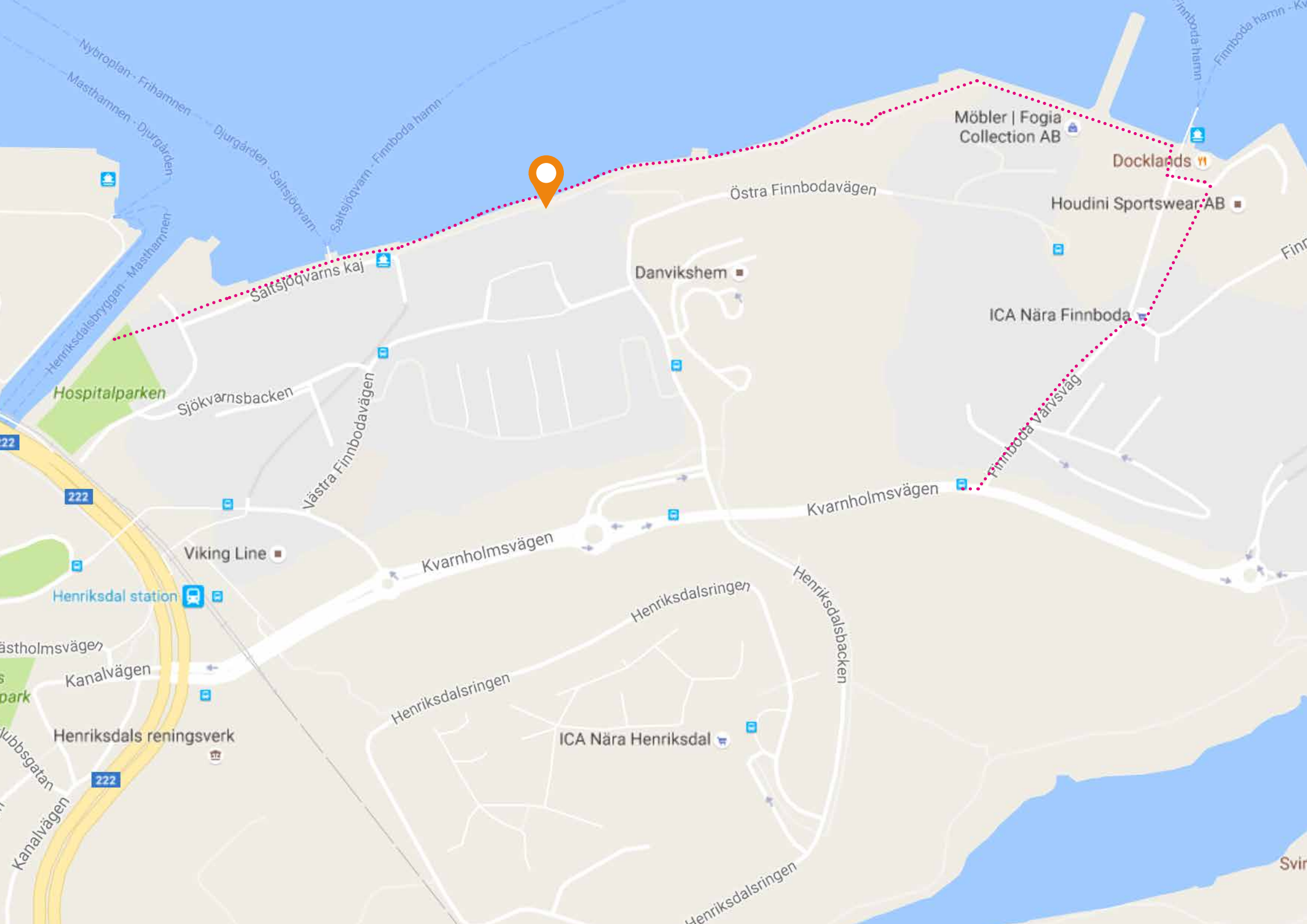
Sommaren 1981 sjösattes Finnbodas sista egentillverkade fartyg ”Nordic Link”. Därefter blev Finnboda ett av landets största reparationsvarv. År 1991 lades all varvsverksamhet ner.

I samband med att varvet lades ner började de lediga lokalerna användas för evenemang. Bl.a. hade den omtalade rejkklubben Docklands sin klubbverksamhet förlagd på lördagarna i en svetshall. Efter polisrazzior och många skrivelser i tidningarna stängde klubben år 2002.

Idag ligger här ett bostadsområde där man tillvaratagit flera av de karaktärsskapande anläggningarna från varvtiden.

Åren 1947-1949 uppfördes personalbostäder på Finnberget för anställda vid varvet. Fotot taget i samband sjösättningen av "Birger Jarl" år 1953.

Möbler | Fogia
Collection AB

Docklands

Houdini Sportswear AB

ICA Nära Finnboda

Östra Finnbodavägen

Darvikshem

Hospitalparken

Sjöqvarnsbacken

Västra Finnbodavägen

Kvarnholmsvägen

Kvarnholmsvägen

Finnroda Varvsväg

Viking Line

Henriksdal station

Kanalvägen

Henriksdals reningsverk

Henriksdalsringen

ICA Nära Henriksdal

Henriksdalsbacken

Henriksdalsringen

Svir

STOPPSTÄLLE 5 ÄNGEN VID STRANDPROMENADEN NEDANFÖR DANVIKSHEM

BEBYGGELSE PÅ FINNBODABERGET

I sluttningen ned mot ängen låg torpet Finnboda, som så småningom fick en gårdsliknande bebyggelse. Huvudbyggnaden hade en liten hamn för gårdens båtar.

På berget ligger tre trävillor, de enda som är kvar av bebyggelsen som uppfördes av varvet mellan 1882-1918. Husen var tjänstemannabostäder för bland annat ingenjörer och förmän. Huset med glasveranda är från 1886, det mellersta från 1890 och det närmast varvet, från 1920. Även varvschefen hade sin bostad i en av villorna.

DANVIKSHEM

Gustav Vasa befallde år 1551 att Hospitalet (barmhärtighetsinrättning för fattiga och sjuka) skulle flyttas från Gråmunkeholmen (Riddarholmen) till Danviken på grund av att stanken från avträde och sopor, som kastades i Riddarfjärden, störde befolkningen i staden.

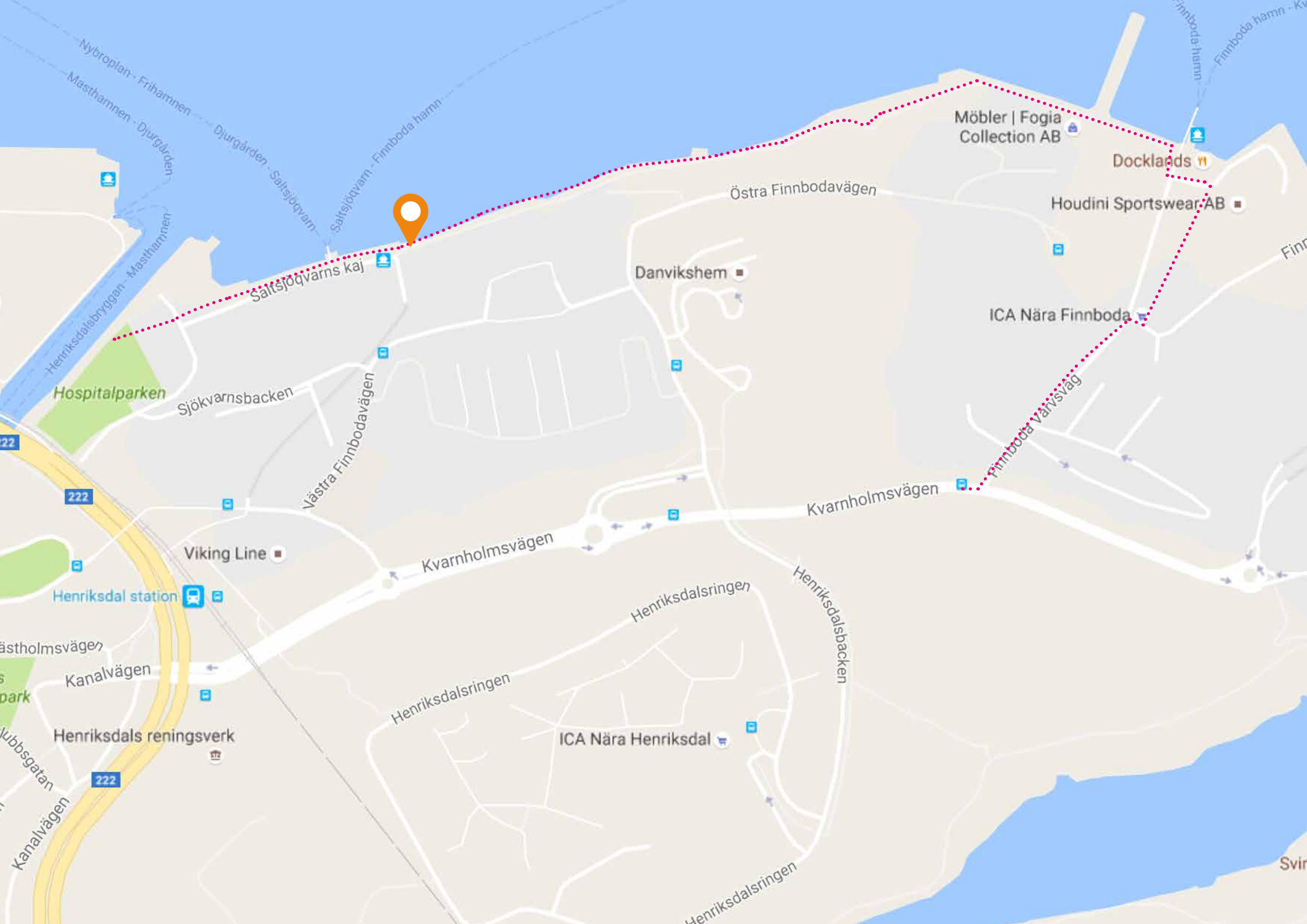
Samtidigt donerade kungen fastigheter till hospitalets underhåll. Han hade då skapat den första statligt bildade stiftelsen, som kom att kallas Danviks hospital efter platsen dit den flyttades. Den är idag Sveriges äldsta ännu aktiva stiftelse.

I början på 1600-talet var Danviks hospital den enda institutionen i Stockholmstrakten, som tog hand om de fattigaste bland de fattiga. Byggnaderna på området var i slutet av 1800-talet mycket slitna och stiftelsen beslutade att bygga ett nytt ålderdomshem på platsen.

Byggnaden ritades av arkitekten Aron Johansson och var mycket modern efter dåtidens standard – WC, varmvatten, elektricitet, hissar, centralvärme, matsalar. Folk blev avundsjuka och tidningarna skrev om lyx och överdåd! Danvikshem är än idag äldreboende och vårdhem.

Den monumentala byggnaden Danvikshem med magnifikt läge över Stockholms hamninlopp uppfördes åren 1912-1915.

STOPPSTÄLLE 6 PÅ KAJEN

OMRÅDET DANVIKEN

Danviken är en av de äldsta stadsdelarna i Nacka. I området vid det smala näset mellan Hammarby sjö och Saltsjön anlades redan på 1500-talet en kvarn, som Danvikens hospital fick rätten till inkomsterna från. För att öka kvarnens produktionsförmåga höjdes Hammarbysjön genom fördämningar vid Skanstull och vid ett utlopp vid Järlasjön.

I slutet av 1600-talet fanns här ett saltsjuderi med saltmagasin. Sjuderiet skulle framställa salt ut Saltsjöns vatten men fungerade inte. Saltmagasinet byggdes på 1780-talet om till en anstalt för fysiskt och psykiskt sjuka. Då trodde man att med straff, hårt arbete och olika tuffa behandlingsmetoder kunde bota mentalsjuka. År 1861 flyttades de intagna till nybyggda Konradsberg vid Marieberg. Idag inrymmer byggnaden lägenheter.

OLJEFABRIKEN

År 1887 byggdes en oljefabrik på platsen och den gamla saltbruksbyggnaden/dårhuset kom då att användas som arbetarbostad. I området ovanför uppfördes ett tiotal år senare en fabrik för tillverkning av linoleummattor, vaxdukar och oljeimpregnerade regnkläder. Fabriken var i gång till in på 1960-talet, då den övre fabriken revs och ersattes av ett radhusområde. Den undre fabriken revs efter ett pyromandåd 1982.

Vy över gamla Danviks hospital, och troligen det äldsta fotot som visar det gamla hospitalsområdet.

Samtliga byggnader revs i samband med bygget av Danvikskanalen åren 1918-1920 med undantag av den gamla huvudbyggnaden, som ses till höger, samt "Danviks dårhus" på Västra Finnbodavägen.

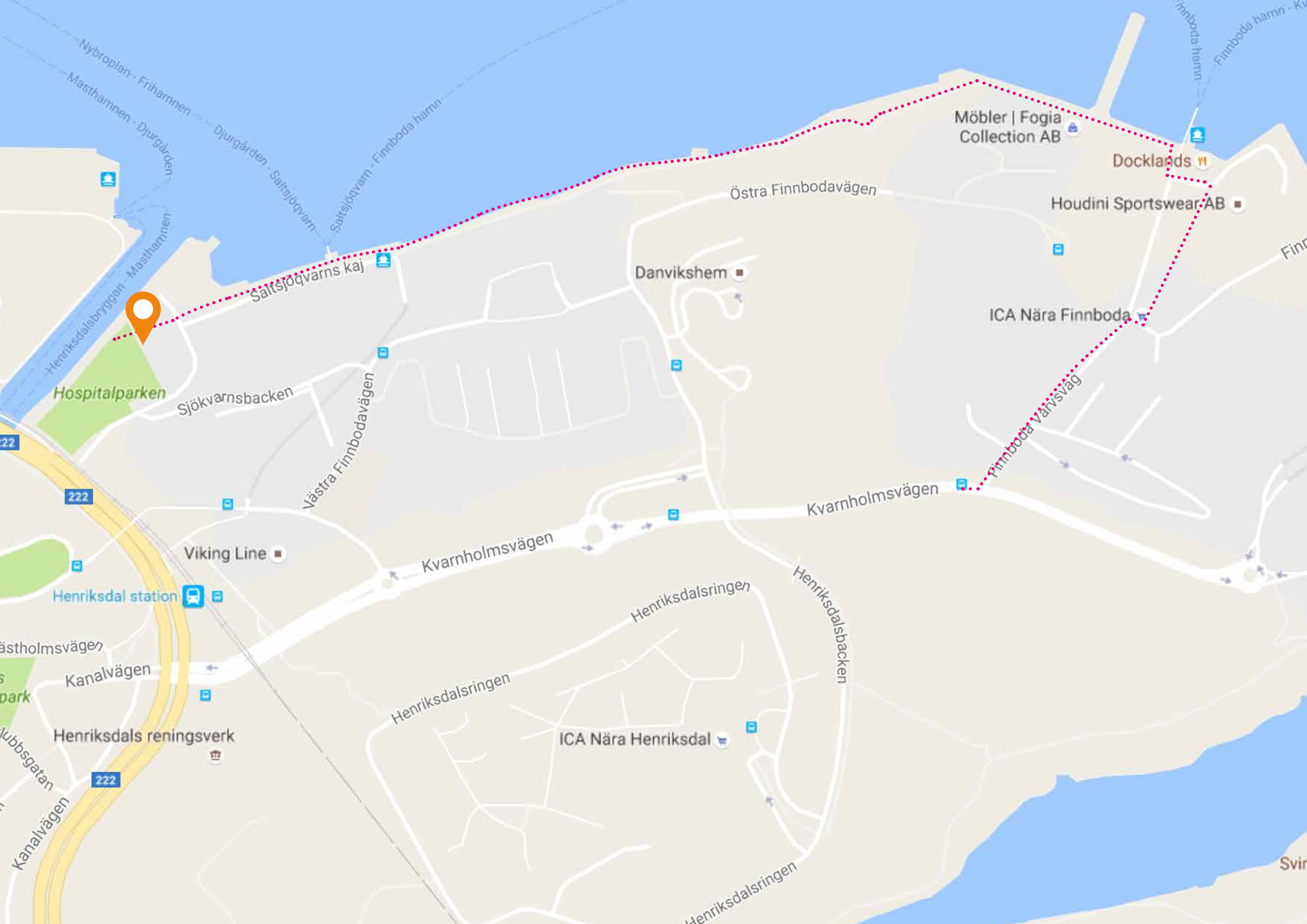

FOTO 1884, DANVIKENS ARKIV.

FOTOGRAF ÖKÄND.

Oljefabriken i Henriksborg fotograferad år 1955. Fabriken revs på 1960-talet och ersattes av ett radhusområde.

Nybroplan - Frihamnen
Masthamnen - Djurgården
Henriksdalsbryggan - Masthamnen

Hospitalparken

Sjökvarnsbacken

Viking Line

Henriksdal station

Kanalvägen

Henriksdals reningsverk

222

Saltsjöqvarns kaj

Västra Finnbodavägen

Kvarnholmsvägen

Henriksdalsringen

ICA Nära Henriksdal

Östra Finnbodavägen

Darvikshem

Henriksdalsringen

Henriksdalsbacken

Kvarnholmsvägen

Möbler | Fogia
Collection AB

Docklands

Houdini Sportswear AB

ICA Nära Finnboda

Finnboda Varvsväg

Svir

STOPPSTÄLLE 7 PÅ KAJEN/GRÄSMATTAN VID HOSPITALET

SALTSJÖQVARN

Stockholms första storkvarn – den stora tegelbyggnaden Saltsjöqvarn – stod klar 1890 och användes för att förmala spannmål till olika tullkvarnar (tullkvarn, en avgiftsbelagd kvarn). Den slottslika byggnaden skulle spegla verksamhetens framgång och starka ekonomi. På grund av sitt läge vid Saltsjön, precis vid inloppet till Mälaren, gav man kvarnen namnet Salt-sjöqvarn. Ett kvarnlaboratorium inrättades 1909, som det första i Skandinavien. I Saltsjöqvarn finns idag ett hotell samt ett 20-tal lägenheter.

MANNAGRYNSKVARNEN

Mannagrynskvarnen, den gula byggnaden med torn, byggdes 1923 och var den första i sitt slag i Skandinavien. I tornet fanns en vat-tencistern. År 1916 övergick man från ångdrift till eldrift. Verksamheterna tillhörde under sin driftstid landets största och tekniskt ledande kvarnar.

De mjölprodukter som producerades i de olika kvarnarna på området såldes under namnet Kejsar-

kronan. År 1998 lades driften ner av den dåvarande ägaren Kungsörnen AB, varefter två lagerbyggnader samt alla spannmålsilona revs. Mannagrynskvarnen har idag byggts om till bostäder.

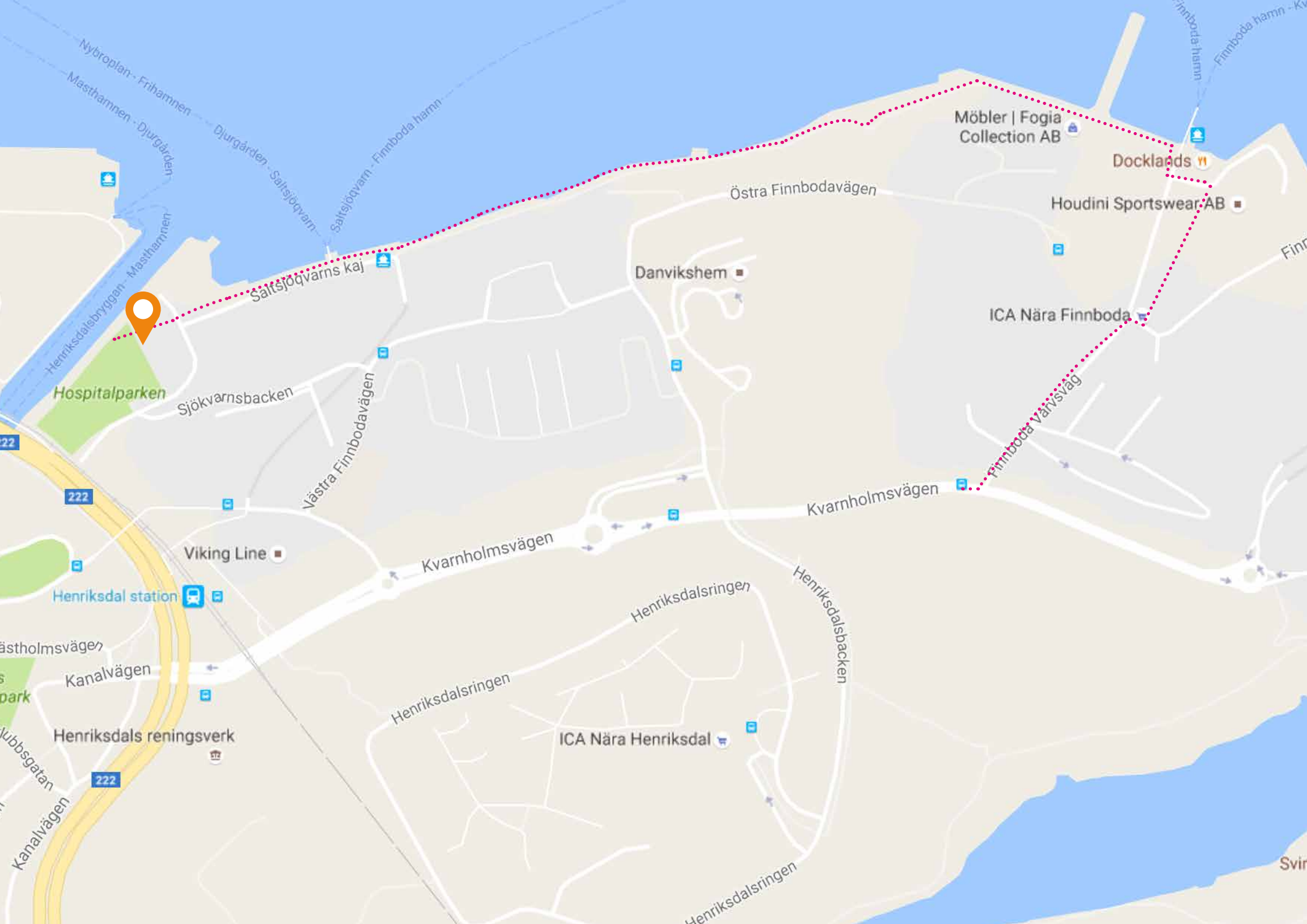
Saltsjöqvarn lyser upp inloppet till Stockholm.

DANVIKENS HOSPITAL

Sjukhusbyggnaden uppfördes 1719-1725 och är allt som återstår av de vårdhemsbyggnader som fanns på platsen när Gustav Vasa grundade hospitalverksamheten på 1550-talet. Husets murar lutar vilket beror på att det byggts på platsen för den bäck som förr kopplade ihop Hammarby sjö med Saltsjön. Bäckan användes tidigt för att driva en mjölkvarn.

I husets mittparti låg en kyrksal, sjuksalarna fanns i längorna bredvid. För att underlätta för de sjuka och personalen användes olika färger i namnen på sjuksalarna. På bottenvåningen låg Röda salen och Gula salen, på övervåningen Blå salen och Gröna salen.

FOTO: KJELL NILSSON, 1970.

Hospitalparken

Sjökvarnsbacken

Danvikshem

Möbler | Fogia
Collection AB

Docklands

Houdini Sportswear AB

ICA Nära Finnboda

Viking Line

Henriksdal station

Kanalvägen

Henriksdals reningsverk

ICA Nära Henriksdal

222

222

222

Östra Finnbodavägen

Västra Finnbodavägen

Kvarnholmsvägen

Kvarnholmsvägen

Henriksdalsringen

Henriksdalsringen

Henriksdalsbacken

Henriksdalsringen

Svir

HUR HADE DE INTAGNA DET PÅ HOSPITALET?

År 1820 fanns 41 rum avsedda för 86 patienter. De väcktes varje morgon klockan sex av vaktmästaren samt drängarna, och före klockan nio varje förmiddag fick alla besök av institutionens läkare. Därefter var det samling i matsalarna vilka fungerade som dagrum. De som kunde arbeta fick syssla med ullredning eller hushållsrutiner; de bar ved och vatten, tvättade och skurade. Rutinerna avbröts för måltider med gemensam bön och korta promenader på de trånga gårdarna.

Vid slutet av 1800-talet var anläggningen i dåligt skick. De äldre flyttades 1915 till den nyuppförda byggnaden Danvikshem, som invigdes samma år. Den gamla huvudbyggnadens kyrksal tömdes på sin inredning under åren kring första världskriget. Byggnaden användes därefter bland annat som verkstadslokal fram till mitten av 1990-talet. En genomgripande renovering genomfördes i slutet av 2000-talet.

AKVARELL AV H. REUTERDAL, 1889.

KANALEN

Den nuvarande Danvikskanalen öppnades för fartygstrafik 1925 – Slussen hade blivit för trång för de allt större fartygen som skulle passera. Kanalbygget ledde till att hospitalets övriga byggnader fick rivas. När kanalen var färdigställd hade vattennivån sänkts ca 5 meter.

Den idag bevarade gamla hospitalsbyggnaden – uppförd åren 1719-1725 – efter ritningar av arkitekten Göran Adelcrantz.

Källor:

Herrström, Per-Åke. *En berättelse om Danviks hospital under mer än 450 år. ???* 2009

Nilsson, Urban. *"Finnboda i förvandling"* i Nackaboken 2006

Sillén, Gunnar. *Kvarnhjul och fabrikskorstenar – Nackas industriarv. Växjö* 2012

Sundström, Arne. *"Finnboda Varf 1874-1974"* i Nackaboken 1974

Varvsliv – minnen från en svensk industriepok. *Sjöhistorisk årsbok 2004-2005*

Fotografier i Nacka lokalhistoriska arkiv om inget annat anges.

Författare Eliane Högberg

Utgiven av Kulturnämnden i Nacka, 2016

Grafisk form: Gabor & Co

DIESEL
VERK
STADEN

NACKA
KOMMUN